

ناحیه مقدسه؛ زیارتنامه عشق و معرفت حسینی

یک استاد حوزه و دانشگاه گفت: امام زمان(عج) در زیارت ناحیه مقدسه، تحلیل جانسوز، جانکاه و دلخراش واقعه کربلا را به گونه‌ای بیان کرد...

یک استاد حوزه و دانشگاه گفت: امام زمان(عج) در زیارت ناحیه مقدسه، تحلیل جانسوز، جانکاه و دلخراش واقعه کربلا را به گونه‌ای بیان کرده که این حادثه به زیباترین روش در برابر چشمان اشک بار و قلوب داغدار زائران امام حسین(ع) مجسم می‌شود و تمام وجود زائر را سرشار از عشق و معرفت می‌کند.

فرازی از زیارت ناحیه مقدسه هجرت الاسلام براتعلی حق شناس، کارشناس قرآن و حدیث مرکز ملی پاسخگویی به سؤالات دینی نمایندگی دفتر تبلیغات اسلامی اصفهان در گفت و گو با ایکنآ از اصفهان درباره سندیت زیارت ناحیه مقدسه اظهار کرد: در دو کتاب «خلفیات کتاب مأساة الزهراء(س)» تألیف سیدجعفر مرتضی عاملی و کتاب «الولاية التكوينية الحق الطبيعي للمعصوم من مصادر العقائد عند الشيعة الإمامية» تألیف شیخ جلال الصغیر گفته شده که این زیارت ساخته علمای شیعه است. در خلفیات، دو دلیل برای این مطلب بیان شده، از جمله بعضی از عبارات های زیارت که امام معصوم چنین عبارات هایی بیان نمی‌کند و این نوع عبارات از سوی خاندان عصمت و طهارت(ع) غیرقابل قبول است، مانند این عبارت که «زنان از سرپرده بیرون دویدند و با موهای پریشان بر رخسار خود سیلی زدند». دلیل دوم را سخن علامه مجلسی در کتاب بحارالانوار بیان می‌کند که زیارت ناحیه مقدسه را از ساخته های شیخ مفید و سیدمرتضی علم الهدی می‌داند.

وی افزود: در نقد این دو دلیل می‌توان گفت که نقل نکردن سند در زیارت ها و ادعیه دلیل ساختگی بودن آنها نیست، چون محدثان شیعه در باب ادعیه و زیارات، نوعاً سند را کامل نقل نمی‌کنند، از جمله در مفاتیح الجنان و دیگر کتاب های مشهور ادعیه همین گونه است، ولی شواهدی وجود دارد که نشان می‌دهد این ادعیه و زیارات بدون سند از امامان معصوم نیست؛ حکم استحباب، حرمت یا واجب بودن جز از سوی معصوم نمی‌تواند وضع شود و اگر عالمی عملی عبادی را جعل کند، پذیرفتنی نیست، چون بدعت محسوب می‌شود، ولی قطعاً علما بدعت در دین نمی‌گذارند.

کارشناس قرآن و حدیث مرکز ملی پاسخگویی به سؤالات دینی نمایندگی دفتر تبلیغات اسلامی اصفهان ادامه داد: عبارات هایی که در زیارت ناحیه مقدسه بیان شده است و به نمونه ای از آنها اشاره شد، می‌تواند زبان حال باشد یا بدون حضور نامحرم انجام شود. بنابراین، به صرف وجود این عبارات که قابل توضیح است، نمی‌توان زیارت ناحیه مقدسه را ساختگی دانست.

وی با بیان اینکه کتاب های یادشده در خصوص سخن علامه مجلسی درباره زیارت ناحیه مقدسه دقت لازم را نداشته اند، گفت: ایشان این زیارت را از معصوم و سند آن را از طریق نواب اربعه امام زمان(عج) می‌داند. کلام علامه مجلسی این است: «این زیارت از مؤلفات سیدمرتضی و شیخ مفید است، شاید این زیارت از طریق راویان به این دو رسیده باشد، چون در انتهای این زیارت خبری از چگونگی نماز زیارت وجود دارد و اختراع نماز و جعل عبادت جایز نیست و بدعت است.» حال، عالمان شیعه مانند شیخ مفید و سیدمرتضی چگونه می‌توانند بدعت گزار باشند؟ بنابراین، دلایلی که در رد سندیت زیارت ناحیه مقدسه آورده شده، قابل قبول نیست.

حق شناس تصریح کرد: شیخ مفید نخستین کسی است که این زیارت را در کتاب «المزار» خود نقل کرده و جزو اعمال روز عاشورا قرار داده است؛ البته ناحیه مقدسه در غیر روز عاشورا نیز خوانده می‌شود. نفر دومی که این زیارت را نقل کرده، سیدمرتضی علم الهدی، از شاگردان شیخ مفید بوده که ناحیه مقدسه را در کتاب «مصباح الزائر» نقل کرده است. این عالم بزرگ به هنگام زیارت امام حسین(ع) با وجود زیارت عاشورا، ابتدا زیارت ناحیه مقدسه را می‌خوانده است. نفر سوم، ابن المشهدی، شاگرد شاذان بن جبرئیل قمی بوده که در کتاب «المزار الکبیر»، ناحیه مقدسه را به عنوان یکی از زیارت هایی که در روز عاشورا خوانده می‌شود، نقل کرده است. سید بن طاووس نیز در کتاب «مصباح الزائر» این زیارت را نقل می‌کند.

وی درباره عظمت زیارت ناحیه مقدسه گفت: یکی از فنون مهم بیان، مجسم کردن مطالب در ذهن مخاطب بوده که در زیارت ناحیه مقدسه به کار رفته است؛ یعنی حضرت ولی عصر(عج) تحلیل جانسوز، جانکاه و دلخراش واقعه کربلا را به گونه‌ای بیان کرده که این حادثه به زیباترین روش در برابر چشمان اشک بار و قلوب داغدار زائران امام حسین(ع) مجسم

می شود و تمام وجود زائر را سرشار از عشق و معرفت می کند که از ویژگی ها و عظمت زیارت ناحیه مقدسه به شمار می رود. این زیارت تولی و تیری را به بهترین وجه در اعماق وجود زائر آمیخته است که اهمیت بسیاری دارد و به زائر امام حسین(ع) تفهیم می کند.

این استاد حوزه و دانشگاه در پاسخ به این سؤال که چرا زیارت ناحیه مقدسه با این عنوان نامیده شده است، بیان کرد: شیعیان از زمان امام هادی(ع) تا پایان غیبت صغری، از عنوان ناحیه مقدسه برای اشاره به امام استفاده می کردند. درواقع، وقتی می گوئیم زیارت ناحیه مقدسه، یعنی این زیارت از زبان امام زمان(عج) نقل شده و چون یکی از نواب اربعه ایشان این زیارت را نقل کرده و از جانب آن امام همام نقل شده، به زیارت ناحیه مقدسه مشهور است. این زیارت دو گونه است؛ یکی زیارت ناحیه مقدسه مشهور که از طریق یکی از نواب اربعه امام زمان(عج) از جانب آن حضرت صادر شده و دیگری، زیارت ناحیه مقدسه غیرمشهور که به زیارت شهدا معروف است، نام ۸۰ نفر از یاران امام حسین(ع) در آن بیان و در زمان امام حسن عسکری(ع) صادر شده و سید بن طاووس نیز در اقبال الاعمال آن را ذکر کرده است.

وی تأکید کرد: مفاد زیارت ناحیه مقدسه به ۱۰ بخش تقسیم می شود؛ بخش اول آن سلام بر پیامبران و اولیای دین است که ۲۲ تن از انبیای الهی با توصیف ویژگی های آنها نام برده شده اند. بخش دوم، سلام بر خاندان عصمت و طهارت و رسول خدا(ص)؛ بخش سوم سلام بر سالار شهیدان، امام حسین(ع)، یاران باوفای آن حضرت و ذکر اعضا و جوارح مجروح آنها؛ بخش چهارم توصیف رفتار سیدالشهدا(ع) پیش از قیام و بخش پنجم توصیف و علل قیام و زمینه های نهضت امام حسین(ع) است که از جمله آنها می توان به گسترش ستم، فراوانی گمراهی و پیروی از چهره ظلم و بیداد اشاره کرد.

حق شناس ادامه داد: بخش ششم شرح مصیبت ها و چگونگی شهادت امام؛ بخش هفتم توصیف مصیبت های بعد از عاشورا و اسارت اهل بیت(ع)؛ بخش هشتم توصیف عزادار شدن همه هستی و موجودات زمینی و آسمانی؛ بخش نهم توسل به ساحت مقدس امامان معصوم(ع) و بخش پایانی، ۷۰ دعا در پیشگاه خداوند برای زائر و سایر مؤمنان است.

وی اظهار کرد: بخشی از زیارت ناحیه مقدسه مربوط به زیارت شده یعنی امام معصوم و بخشی مربوط به زائر است. امام عصر(عج) در بخش مربوط به زیارت شده یا امام حسین(ع) درباره جایگاه دینی و اجتماعی ایشان سخن می گوید، مانند اقامه نماز، پرداخت زکات، امر به معروف و نهی از منکر، برپا داشتن سنت های الهی، خاموش کردن آتش فتنه ها، فراخواندن مردم به هدایت و کمال، آشکار کردن راه های استوار حقیقت، برافراشتن پایه های دین، ریشه کن کردن ستم و گردن کشی و خیرخواهی برای امت جدش، رسول خدا(ص). در بخش مربوط به زائر نیز امام زمان(عج) حالات، آرزوها و انگیزه های زائر را بیان می کند.

این استاد حوزه و دانشگاه با بیان اینکه در خصوص زیارت ناحیه مقدسه، سه شرح با عناوین «الذخیره الباقیه» از محمدجعفر شاملی شیرازی، «الشمس الضاحیه» تألیف جمعی از علما و «تحفه قائمیه» از حاج شیخ محمدباقر فقیه ایمانی وجود دارد، گفت: در پایان سزاوار است بخشی از سلام های امام زمان(عج) را در زیارت ناحیه مقدسه از باب نمونه بیان کنیم. ایشان می فرماید: «سلام بر محاسن به خون خضاب شده، سلام بر گونه خاک آلود، سلام بر لبی که با نی زده شد، سلام بر سری که بالای نیزه شد، سلام بر اجساد که برهنه در بیابان رها شد، سلام بر بدن های به زنجیر کشیده شده، سلام بر جان های به ستم گرفته شده، سلام بر پیکرهای عریان، سلام بر جسم های نحیف و رنگ باخته، سلام بر بدن های جامه ربوده، سلام بر به خاک افتادگان در بیابان ها و سلام بر دور افتادگان از وطن.»

زهراسادات مرتضوی